

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

1954

Nummer 30

OKTOBER

Rasmus Rasks Skoleliv,

Tale ved Translocationshøjtideligheden 1860.

Den Dag af Aaret, paa hvilken Skolen samler en større Kreds indenfor sine Mure, naar den ligesom aflægger Regnskab for sin Virksomhed i det Aar og gjør Rede for Frugterne af sit Arbejde, er tillige det Tidspunkt, da den tager Afsked med og skilles fra dem af sine Lærlinge, hvis første og almindelige Dannelse kan betragtes som afsluttet, og der nu ad forskellige Veie vandre ud i en større Verden, i hvilken de skulle befæste, udvide, og anvende hvad de have lært i Skolen. De Ord, hvormed en saadan Dags Gjærning indledes fra dette Sted, pleie i Almindelighed at dreie sig om *Nutiden* og Skolens Stilling til denne; de pleie at handle om den Aand, der bør besjæle Disciplene, de Egenskaber og Dyder, som ere Frugterne af den gode Aand i en Skole, de Fordringer, som Disciplenes Forhold til Skolen medfører og paa hvilken Maade disse rettest kunne fyldestgøres af dem. Dog ogsaa af Betragtningen af Skolens *Fortid* kan mangan nyttig Lærdom uddrages, og det er ikke af Veien engang imellem at gaæe tilbage til den for hos vore Disciple at opfriske Mindet om nogle af de Mænd, som ere udgaaede fra

denne Skole til betydningsfuld Gjærning i Livet. Ikke faa af denne Skoles Fostersøner have udmærket sig navnlig som Videnskabsmænd og skaffet sig et Navn, der fortjener at bevares med Glæde og Taknemmelighed i Efterkommernes Erindring; men der er dog een, som overstraaler alle de andre ved Betydningen af de Opdagelser, han har gjort i Videnskabernes Rige, og ved den Berømmelse, han har naaet ikke blot i sit Fædreland, ikke blot i Norden, hvis Sprog og Fortid hans Forskninger fornemmelig havde omfattet, men saa at sige i hele den dannede Verden. Denne Mand er *Rasmus Christian Rask*. Men han er tillige den eneste, af hvis Liv og Gjærning i Skoletiden nogle Træk ere bevarede, og just dette Skoleliv indeholder Spiren til den Retning, hvori han senere virkede saa meget, Spiren til hans tilkommende Storhed. At fortælle Alt, hvad der vedkommer denne Mands Levnet, vilde være for vidtløftigt og mindre passende for dette Sted; jeg vil derfor saa godt som udelukkende indskrænke mig til at gjøre mine Disciple bekendte med, hvorledes han begyndte sin studerende Bane og hvad han udrettede i sin

Skoletid; for de Ældre i denne Forsamling vil Meget af hvad jeg har at fortælle vistnok allerede været bekjendt af de Bidrag til hans Levnet, som ere optegnede af en anseet endnu levende Videnskabsmand, der har været hans Skolekammerat og Ungdomsven; endeel Oplysninger om ham findes i Skolens Protokoller, og enkelte Begivenheder af hans Liv har jeg, der kjendte ham og traadte i nærmere Forhold til ham i hans sidste Leveaar, erfaret af ham selv.

Rasmus Christian Rask er født d. 22de Novbr. 1787 i Landsbyen Brændekilde; hans Fader *Niels Hansen Rasch* var Huusmand og Skrædder, men forstod sig paa endeel Mere, end hvad en Bondemand dengang kjendte til; han blev kaldt en klog Mand, fordi han befattede sig med at kurere Folk, men han fortjente ogsaa i andre Henseender dette Navn; han havde Sands for Læsning, havde derved erhvervet sig endeel Kundskaber og gjorde en forstandig Brug af dem ved sine Børns Opdragelse. I Begyndelsen var han lidet glad ved den skrøbelige og lille Søn, som han beholdt efter at have mistet sine ældre og kraftigere Sønner; men snart opdagede han, hvilken Aand der boede i dette svage Legeme, og han tog sig da ivrig af hans Oplærelse, hvilken iøvrigt næppe faldt ham vanskelig, da Alt hvad der skulde kunnes af Børnelærdom, Catechismus, Forklaring o. desl. dengang lærtes ordret udenad, og Sønnen tidlig røbede en overordentlig Hukommelse; dog Faderen synes ikke at have ladet sig nøie blot hermed, og hvad der nok saa meget gavnede Sønnen, var, at han fik Lov til at læse mange af de Bøger, som Faderen eiede, især af historisk Indhold, og derved fik han mange Kundskaber, som Drengene ellers først langt senere blive bekjendte med, og tillige vaktes derved tidlig hans Selvtænksomhed. Han blev i Faderens Huus til Moderens Død og var allerede

næsten 14 Aar gammel, da han kom i Skolen, men var lille og spinkel af Væxt og saa meget yngre ud, end han var. Han blev optagen i Latinskolen d. 3die Juni 1801 og sattes i anden Lectie, som dengang var den nederste; at han kom med gode For kundskaber til Skolen, viser den Anmærkning af Rector *Heiberg* i Skoleprotokollen: „Faderen har selv læst for ham og det ret godt“, og den Omstændighed, at han allerede efter faa Maaneders Forløb opflyttedes i tredje Lectie, og atter efter et Aars Forløb i October 1802 gik han op i fjerde Lectie, en Hurtighed, hvormed dengang vistnok yderst faa Disciple forfremmedes paa deres Skolebane; men han betegnes ogsaa allerede dengang i Protokollen som „ypperlig af Naturgaver, Flid og Opførsel“. Imidlertid var det Tidspunkt, hvori han indtraadte i Skolen, temmelig ugunstigt for en saa særdeles videbegjerlig og opvakt Dreng som *Rask*; det var dengang endnu den gamle Skole, hvori Religion, Latin og Græsk, i de to øverste Classer ogsaa Hebraisk, sysselsatte Disciplene næsten i alle Timer; ganske faa Timer vare indrømmede Regning og Historie og Geographie efter et meget magert Compendium; Modersmaalet og de fremmede Sprog havde ingen Plads iblandt Skolefagene, Mathematik lærtes i yderste Tarvelighed kun i Mesterlectien eller øverste Classe, og næsten Alt lærtes udenad paa Remse efter Bogen; hver Classe havde sin Lærer, som underviste der i alle Fag, Rector og Conrector i øverste, hver de tre Dage af Ugen, i de andre Classer Lærere, der meget betegnende kaldtes *Hørere*, fordi deres Opgave var ikke saa meget at vejlede og gennemgaae, som at høre det Pensum, der var lært udenad af de tørre Haandbøger. Men denne Skoleindretning, der i og for sig var saa mangelfuld, forældet og lidet tilfredsstillende for det gode Hoved, var dengang tillige i en

Opløsningstilstand, da en Reform var bebudet, men det tog lang Tid med Forberedelserne dertil, og imidlertid førte Skolen en kummerlig Tilværelse, idet Lærere og Lærlinger arbejdede med Følelse af, at det Gamles Tid snart var forbi, men dog uden at vide, hvad det Nye var, der skulde komme, eller om de selv skulde være deelagtige i den nye Tingenes Orden. Flere Lærerspladse forbleve indtil videre ubesatte, og af de tilstedeværende Lærere vare kun Rector og Conrector dygtige; de tre Hørere vare fattige paa Kundskaber og endnu fattigere paa Aand, og just disse vare *Rasks* første Lærere. Men ligesaa piinlig som denne Tilstand var for den tænksomme og lærelystne Dreng, der selv kaldte de første halvandet Aar af sin Skolegang et Helvede, ligesaa gunstige vare Forholdene i hans øvrige Skoletid. I November 1802 indtraadte den saakaldte Reform, en fuldstændig Omdannelse af Skoleindretningen og Undervisningsmaaden, der da først til Prøve blev indført i Kjøbenhavns, Odense og Christiania Skole. Den *latinske* Skole blev til en *lærd* Skole, og ved denne Forandring af Navnet vilde man antyde, at ikke den eensidige Dyrkelse af de gamle Sprog, men Sjæleevnernes Udvikling og Uddannelse igjennem en fleersidig Underviisning var Skolens Hovedformaal. Skolen kom til at bestaae af fire toaarige Classer, hver i sit Værelse (i den gamle Skole havde samtlige fem Classer været forenede i eet Rum), hver Lærer fik anvist sit eller fine specielle Fag, og til Lærere valgtes de, som havde givet Prøver paa deres Kundskaber og særlig forberedet sig til Ungdommens Veiledelse i det saakaldte pædagogiske Seminarium. Odense Skole udstyredes med et Lærerspersonale, ligesaa udmærket ved sin Dygtighed som imponerende ved sit Antal. Af de tidligere Lærere forbleve blot den nogle Aar i Forveien her ansatte Rector

Heiberg og den unge, meget flinke Conrector, endnu levende Etatsraad *Bloch*; foruden dem ansattes endvidere tre Overlærere og fire Adjuncter*), der næsten alle senere virkede som Rectorer ved forskellige Skoler eller Profesorer ved Universitetet; endelig endnu en Skrive- og Tegnelærer. Baade ved de mange nye Fag og ved disses Behandlingsmaade og Lærernes Foredrag fandt *Rasks* Aand et rigt Stof og tilfredsstillende Næring. Han gik over fra fjerde Lectie til anden Classe og vakte ved sine overordentlige Evner strax de nye Læreres Interesse i høi Grad, ligesom han ogsaa med Lyst sluttede sig til dem. De Vidnesbyrd, som i Skolens Censurprotokol ere optegnede om hans Naturgaver, Flid hjemme og paa Skolen og hans Fremgang, udtale Lærernes høieste Beundring af hans glimrende Evner, hvoraf Skarpsindighed var mest fremtrædende, hans Grundighed i Studeringer og den Lethed, han havde i at udtrykke fine Tanker i et smukt og kjernefuldt Sprog; men ligesaa meget rose de hans rene og elskværdige Charakter og paaskjønne alle, hvormeget Hjemmet har bidraget til at vække og fremme det aandelige Liv hos ham. Dog disse Vidnesbyrd ere for mange og vidtløftige til her at anføres endog blot i Uddrag; men foruden mange almindelige Bemærkninger indeholde de ogsaa endeel specielle Vink om, *hvorledes* han har benyttet sin Skoletid, og disse Kjendsgjerninger er det mig mest om at gjøre at fremhæve her. Han fulgte med udeelt Opmærksomhed Lærernes Foredrag paa Skolen, og derfor kostede Forberedelsen hjemme navnlig i de lavere Classer ham ikke megen Tid; men hjemme op-

*) Overlærerne *Trojel*, *Rohde* og *Degen*, Adjuncterne *Bergenhammer*, *Suhr*, *Bjørn* og *Schanderph* (istedetfor hvem efter et halvt Aars Forløb *Brohm* kom); Skrive- og Tegnelærer *Hanck*.

skrev han, allerede medens han var i anden Classe, i alle Fag de vigtigste Momenter af hvad der var foredraget i Skolen og de Oplysninger, han havde faaet ved at spørge sine Lærere, og holdt et Slags Dagbog derover, ligesom han ogsaa gjorde Uddrag af sin private Læsning; nogle Fritimer anvendte han allerede da paa at veilede yngre Kammerater, og siden blev han Lærer for mange af sine Jævnaldrende i de Studier, han drev paa egen Haand. Fra denne Tid findes antegnet i Deliberationsprotokollen, at da der i Januar 1803 blev Spørgsmaal om Stipendiernes Fordeling, vare Skoleraadets Medlemmer enige om, at til det høieste Stipendium ei turde bringes i Forslag uden Disciple af tredje og fjerde Classe, undtagen i det Tilfælde, at anden Classe skulde have en særdeles fortrinlig og udmærket Discipel, som for nærværende Tid *Rask*; og han blev indstillet til det høieste Stipendium, hvilken Understøttelse i Forbindelse med nogle Legater og nogen Hjælp af private Velgjørere under hans Skolegang frelste ham for trykkende Næringsssorger; thi Faderen kunde ikke hjælpe ham synderlig. Allerede i Mai 1803 opflyttedes han i 3die Classe og sprang saaledes eet Aar forud for sine Classeskammerater, og i October 1804, altsaa efter halvandet Aars Forløb kom han i fjerde eller øverste Classe, hvor han forblev i tre Aar, rimeligviis efter eget Valg og vel nærmest af oconomiske Grunde; thi at han ikke behøvede saa lang Tid for at blive duelig til at underkaste sig *examen artium*, viser, foruden hvad der i Almindelighed er bekjendt om hans Anlæg og hurtige Fremgang, ogsaa den Omstændighed, at han bl. a. i Mathematik og Naturlære, der ikke egentlig hørte til hans Yndlingsstudier, allerede imedens han var i tredje Classe havde bragt det saa vidt, at efter Lærerens Vidnesbyrd hans Kundskaber i disse Fag ikke alene overgik hans Med-

disciples, men endog manges saakaldt academisk Borgers. Selv de Betæneligheder, hans Lærere i tredje Classe af og til yttre om den Retning, hans Udvikling syntes at tage, vise, hvor høit de fatte og hvor Meget de ventede af denne Discipel, hvis usædvanlige Færd og Idrætter de alle fulgte med Interesse, men ikke ret kunde blive fortrolige med. Først frygtede man for, at det almindelige Bifald, som han med Rette erhvervede sig, skulde virke til hans Charakters „Forstemning“; dog kom man snart til den Erkjendelse, at han var saa langt fra de Feil, som en af Lærerne betegner med det nævnte formildende Ord, at han snarere nærrede en vis Mistillid til sig selv, og denne Mistillid, eller om man vil kalde det Ydmyghed og Beskedenhed, var et af de mange elskværdige Træk i hans Karakter. En anden Ting, som foruroligede hans Veiledere, var, at han anvendte den Tid, som Lectierne levede ham, til hvad de kaldte „uvedkommende Sysler“; dog indrømmede de, at dette skete med mindre Skade for ham selv end for hans Meddisciple „for Exemples Skyld“; men det varede temmelig længe, inden man ret vilde vedgaae, at hans friere og selvstændigere Studier vare berettigede. Disse hans Yndlingsstudier toge deres Begyndelse med hans Indtrædelse i tredje Classe og vare først reent historiske, men gik snart over til det sproglige Gebeet, der senere blev hans Videnskabeligheds egentlige Hjem. Det var især den nordiske Historie og Oldtid, som drog ham til sig; men snart indsaae han selv, af hvor megen Vigtighed Kjendskab til Oldsproget eller Islandsk, som man dengang og længe efter næsten udelukkende kaldte det, var til en grundig Indsigt deri, og derfor begyndte han omtrent i Foraaret 1804 at lægge sig efter dette Sprog, som derefter blev Gjenstanden for hans høieste Lyst og Begeistring. Dette

Studium begyndte han uden alle andre Hjælpemidler end en Oversættelse af den islandske Bog, hvilken han først fik til Laans af en af Lærerne, men eet Aar derefter til sin store Glæde fik i Eie paa en meget hæderlig Maade. Det var en fra de forrige Tider nedarvet Skik, at der hvert Aar efter Examen til endeel Elever som Flittighedsbelønninger uddeelttes Bøger, indkjøbte for visse Legaters Renter; disse Bøgers Indhold rettede sig gjerne, saavidt muligt, efter de Disciples Tarv, for hvilke de vare bestemte, og Fordelingen foretoges med en vis Høitidelighed af Rector fra det imponerende store Catheder i øverste Classe. *Rask* havde lige fra 1802 efter hver Examen som „Belønning“ eller Udmærkel-sestegn faaet et historisk Værk eller nogle gamle Classikere; men efter Examen 1804 bestemtes i November, at han skulde have de tre da udkomne Bind af Schønnings Udgave af Snorro Sturlesen. Uddelingen skete dog først i Marts 1805, og ved denne Leilighed forefaldt den morsomme Scene, som er omtalt i Professor *Petersens* Bidrag til *Rasks* Levnet, og som *Rask* selv ogsaa engang har fortalt mig med den ham egne korte Latter som et af de Minder fra Skoletiden, der altid stod levende for ham. Pedellen *Larsen*, en snurrig Personlighed, havde nemlig bragt alle de andre stadselig indbundne Præmiebøger fra Lærerværelset og stillet dem op paa Cathedret foran Rector *Heiberg*, men Heimskringla savnedes, og Rector maatte gjentagne Gange befale Pedellen at hente den og skjendes en Tidlang med ham, inden han fik ham til at bringe den store Bog, som endnu laae i Lærerværelset, og da han endelig kom slæbende med Folianten, vakte det almindelig Munterhed, at han udbrød: „Hr. Rigter! jeg meente ikke vi skulde ha' den store Prottekol med.“ — *Rasks* Lærere kjendte ikke til Islandsk, og dette Sprog lærte han sig

da selv uden Ordbog og Grammatik, men han uddrog selv under Læsningen af Heimskringla en Formlære ved at betragte og optegne de forskjellige Forbindelser, i hvilke hvert Ord forekom, og paa lignende Maade samlede han sig af den samme og andre islandske Bøger, han læste under sin Skolegang, en temmelig udførlig og nøiagtig Ordbog, hvoraf flere af hans Skolekammerater, for hvilke han blev Lærer i Island-sken, toge Afskrifter, og hvilken de endog undertiden paaberaabte sig som en Auctoritet ligeoverfor Lærerne, ligesom han overhovedet havde stor Anseelse iblandt dem og megen Indflydelse ved sit Exempel, sine Raad og sin Veiledning. Begge disse Skolearbejder vare ham til stor Nytte i hans første Studenteraar, Ordbogen ved Udgivelsen af Bjørn Haldorsens islandske Lexicon, Formlæren, forsaavidt som den dannede Grundlaget for hans første betydelige Skrift: „Veiledning til det islandske eller gamle nordiske Sprog,“ hvis Trykning allerede begyndte 1809. Den samme Fremgangsmaade, han i Skolen havde brugt i at uddrage et Sprogs Formlære af de Bøger, han læste, beholdt han under sine senere Sproggrandskninger, og derved dannede han Grammatiker i næsten alle bekjendte og mange forhen ubekjendte Sprog. Om-trent en Maaned før hans Død traf jeg ham endnu med en, saavidt jeg mindes, georgisk Bibel foran sig, sysselsat med et saadant grammatisk Arbejde, og da jeg spurgte ham, hvorledes han bar sig ad dermed uden Ordbog og andet Hjælpemiddel eller Forarbeide, svarede han, „at han ikke behøvede Andet end *Fadervor* i et Sprog for at danne samme Sprogs Formlære.“ Saadan Færdighed havde han opnaaet, men saa let kom han ikke til et Resultat i de første Aar; tvertimod det var ad den besværligste Vei, som kunde afskrække hver Anden; men Begeistringen for Forfædrenes

Sprog ansporede ham til denne mageløse Udholdenhed: og dette gamle Sprog betragtede han som det Ypperligste, han lærte i Skoletiden. Grunden til sin Forkjærlighed for dette Studium udtaler han selv med ungdommelig Varme i et Brev fra 1805 til en ældre Kammerat i følgende Ord: „Ikke lægger jeg mig efter det Islandske for deraf at lære Statskunst, Krigskunst o. desl., nei, for at tænke et Menneske værdigt, for at forandre den lave og nedtrykte Aand, der er mig bibragt ved Opdragelsen fra min spædste Ungdom, for at danne min Sjæl til at gaae Farer imøde med Foragt, til hellere at forlade Livet, end forandre de Grundsætninger, om hvis Sandhed og Værdighed den eengang føler afgjørende Visshed.“ — Efterat han havde udført dette vanskelige Arbejde med Islandsken, var Tilægnelsen af andre Sprog en let Sag for ham, og af disse Sprog kjendte han allerede i Skoleaarene mange; i Skolen selv havde han foruden de gamle Sprog lært Tydsk og Fransk, og til Engelsk fik han nogen Veiledning af Adjunct *Suhr*, hvorefter han siden naaede en betydelig Færdighed i at skrive og tale det; til endeel andre Sprog førtes han ved fine islandske Studier og lærte sig selv paa denne Maade Svensk, Hollandsk, Angelsachsisk og andre beslægtede Sprogarter, men han udstrakte allerede dengang sit Studium til fjerntliggende Sprog, som Grønlandsk og Creolsk. Disse omfattende Sprogkundskaber foranledigede mangan Gang, at han ved given Leilighed eller Opfordring fremkom med en eller anden Rettelse eller Oplysning til Lærerens Foredrag; dette skete i al Beskedenhed og blev fra Lærerens Side modtaget ikke blot med Venlighed, men ogsaa med den Glæde, som den gode Lærer føler ved at see sin Discipel frigøre sig fra Auctoritetstro og paa Veie til at blive hans *Lærer*; og dette smukke Forhold forstyrredes end ikke, da

i et betydeligt sprogligt Spørgsmaal Lærlingens System kom i Strid med Lærerens. I Aaret 1805 udgav Conrector *Bloch* sine „Grundtræk til en dansk Retskrivningslære.“ Denne Bog henvendte *Rasks* Opmærksomhed paa samme Gjenstand, og hans Kjendskab til Sprogets historiske Udvikling viste ham snart, at de i *Blochs* Bog opstillede Grundsætninger vare meget usikre og tildeels indbyrdes strede mod hinanden; han drev denne Undersøgelse med stor Iver, dannede sig til privat Brug en egen Skrivemåde og samlede ogsaa i dette Punkt allerede da Forarbejderne til hvad han siden udførte; han talte og skrev til sine Venner derom og antydede vel ogsaa ofte selv paa Skolen sine fra Læreren meget afvigende Meninger om denne Gjenstand. Men den Maade, hvorpaa Læreren opfattede denne Discipelens videnskabelige Opposition, er ligesaa taktfuld som den smukt betegner det Forhold, hvori Læreren troede sig at være stillet til en saadan Lærling. *Bloch* frygter hverken for Formindskelse i sin Auctoritet som Lærer eller føler sin Forfatterære krænket ved at Discipelen rokker Grundpillerne af hans System; tvertimod er det Glæde og stor Agtelse, der fremskinner af disse Ord, som findes skrevne af *Bloch* om *Rask* i Censurprotokollen i October 1805: „Paa hans Skarpsindighed og Evne til at trænge ind i en Gjenstand, at betragte den fra egne Synspunkter og opdage Urigtigheder, har jeg i dette Semester havt meget ualmindelige Prøver. I Skolen savner jeg ikke den fornødne Opmærksomhed. Og er han ikke af den store Hob, der uden videre Undersøgelse tager for fuldt Alt hvad Læreren siger. Idelig gjør han mig gode, velgrundede, ofte endog meget fine Anmærkninger og *Indvendinger*.“ — *Rasks* private Studier, forenede med Skolearbejdet, kostede megen Tid; men han var ogsaa overordentlig flittig; hans Rector vid-

ner om ham i October 1806: „Det er ikke usædvanligt, at han studerer til Klokkeren 1 eller 2 om Natten og er igjen oppe imellem 5 og 6 om Morgenen, og man kan være sikker paa, at hans Studering er alvorlig og ikke for at give sig Anseelse af at være flittig.“ Hans Helbred var ikke stærk, og han led en lang Tid af Øiensvagthed, men han var kun borte fra Skolen, naar han var *virkelig* syg, altsaa yderst sjælden, og aldrig for at nyde en Fornøielse: „til Livets sædvanlige Adspredelse“, siger den Ven, som har skrevet hans Liv, „levnedes der os hverken Lyst, Tid eller Anledning; vor Vederqvægelse var et Slags regelmæssige Søndagssammenkomster, hvor Samtalen næsten altid dreiede sig om alvorlige Gjenstande, især om det gamle Norden.“ Han og hans Classekammerater gjorde een Gang om Sommeren en længere Vandring ud i den frie Natur; ofte besøgte de i Samling *Rasks* Fader, og hertil maatte vælges den sildige Aften eller den tidlige Morgenstund, for at Skolen ikke skulde forsømmes. Rector kunde da henimod Udgangen af Skolen bl. a. give ham den Lov, „at han hverken favnede hans Person eller hans Agtpaa-givenhed nogen Tid paa Skolen.“ Paa Grund af den Forvirring, som Kjøbenhavns Bombardement havde foraarsaget ogsaa i Universitetets Forhold, dimitteredes han først i November 1807, og han indgik saaledes til Livets Kamp og store Møisommeligheder, men som førte til Seier og Berømmelse.

Rask blev kun 45 Aar gammel; men hvad han udrettede i Videnskabernes Tjeneste i de 25 Aar af sit Liv, efterat han havde forladt denne Skole, indtil sin Død, ligger for Alles Øine, og derom vil jeg Intet fortælle her; og selv med hvad jeg har fortalt har jeg mest havt til Hensigt at fremstille for mine Disciple et Mønster til Efterligning, et Billede af en Discipel, saadan som der gives faa af, men som kan vise den

brave og dygtige Discipel Veien, ad hvilken der allerede i Skoletiden kan udrettes Meget og endnu Mere forberedes for Fremtiden, naar kun Villie, Alvor og Kraft ikke mangle. Som *Rask* fødes faa Genier; dog her er heller ikke Tale om Fordringer, som kun kunne opfyldes af unge Mennesker med overordentlig Begavelse, men om det, hvori enhver nogenlunde vel begavet Discipel kan træde i hans Fodspor, naturligviis ikke blot de ganske almindelige og simple Fordringer til hver Discipel, at han skal være flittig og opmærksom og skikkelig, men ogsaa meget Andet, som ikke er saa ganske sædvanligt hos Disciple især i vor Tid. Det var ønskeligt, at der kunne siges om enhver Discipel, hvad der sagdes om *Rask* lige fra Begyndelsen af hans Skolegang, „at der hos ham findes Munterhed uden Vildskab, Frihed uden Næsviished, at han hører med Begjerlighed, svarer med Forstand, spørger med Skarpsindighed“; og jeg vilde ønske, at det efterhaanden maatte vise sig hos enhver Discipel, som det viste sig hos *Rask*, at han ikke blot hører og lærer, men selv tænker og prøver, endelig at han ikke nøies med de Kundskaber, han erholder igjennem Skolens daglige Underviisning, men selvstændig arbejder og studerer, og alt som han udvider sine Kundskaber i sine Yndlingsfag, med det Samme mere og mere uddanner sin Aand og skærper sin Dømmekraft. Dette Selvstudium kan vel hos de Fleste ikke falde synderlig før i de sidste Aar af deres Skoleliv, da de have naaet en vis Grad af Modenhed og have bedst Tid dertil. Ja Tid, Tid er der nok af for den Discipel, som kun vil bruge den til det Gode og Nyttige: dette siger jeg til Trods for de Skrig, der høres i vore Dage om at Disciplene ere overanstrengte, og at denne Overanstrengelse dræber al Lyst til Selvvirksomhed, og til Trods for andre Beskyldninger, som for

nylig ere fremførte imod den nye Undervisningsplan for at besmykke mange unge Menneskers Aands- og Livsmathed nuomstunder. De Fordringer, som stilledes til Disciplene i Begyndelsen af dette Aarhundrede, da *Rask* gik i Skolen, vare ikke mindre, ja snarere større, end de, som stilles nu; Fagene vare endog flere, og vel vare Lærebøgerne ikke saa strengt videnskabelige, men Hjælpemidlerne til Arbeidet vare langt færre og ufuldkomnere; Skolen krævede af de almindelig Begavede større Arbejde hjemme, end den nu kræver; de daglige Skoletimer vare flere, Fridagene langt færre. Og hvorfor kunde ikke blot *Rask*, men ogsaa de dygtigere af hans Kammerater overkomme saa Meget ogsaa udenfor Skolearbeidet? Det var, fordi *deres Sind* og *Tidens Sind* var saadant, at der efter det Vidnesbyrd, som jeg allerede har anført, „hverken levedes dem Lyst eller Tid eller Anledning til Livets sædvanlige Adspredelser.“ Disse Livets Adspredelser, denne verdslige Lyst og alle disse Blødgighedens og Forkjælelsens forskjellige Former, hvori vi Ældre, der selv meget lidet kjendte til dem i vor Ungdom, tildeels selv indføre vore Børn, disse Nydelser borttage ikke blot saa uendelig Meget af de Unge's Tid, men drage ogsaa deres Tanker og Interesser saa meget bort fra de aandelige og alvorlige Sysler og gjøre dem ved Overmættelsen saa tidlig livstrætte og aandsmatte. Jeg vil da ende disse mine Opmuntringer til at følge *Rasks* Exempel med den gamle Paamindelse, at der ikke gives nogen Vei til sand Dannelse uden igjennem Anstrengelse og Alvor, uden Fornægtelse allerede i Ungdommen. Men idet jeg henvender denne Paamindelse til alle mine Disciple, er det mig en Tilfredsstillelse at kunne sige, i Modsætning til hvad der nylig er paastaet paa Prent om den nye Skoleplans skadelige Virkninger paa Ungdommens Læsning

udenfor Lectierne, at i al Fald i denne Skole Lyst til Selvstudium og selvstændig Læsning snarere er tiltaget end aftaget hos de øverste Classers Disciple i de senere Aar, og dette kan jeg navnlig ogsaa bevidne med Hensyn til dem, som idag udgaae fra Skolen, efterat de have fuldendt den Prøve som de skulle underkaste sig, inden de kunne faae Adgang til Universitetet. Jeg skal nu bekjendtgjøre de Charakterer, som disse Dimittender have erholdt ved den nylig her under Underviisningsinspectorens Nærværelse og Tilsyn afholdte Afgangsprøve.

(Oplæsning af Charaktererne).

De skulle nu, mine kjære unge Venner, vandre bort herfra, og hvad bedre kunde jeg vel gjøre, idet jeg paa Skolens Vegne tager Afsked med Dem, end ogsaa at medgive Dem Mindet om den Mand, hvis Skoleliv jeg nylig har skildret, som et Mønster til Efterligning. Tvende af Dem ere udgaaede fra den Stand, hvorfra *Rasmus Rask* og kort før ham hans faderlige Ven *Rasmus Nyrup* vare udgaaede. Vedbliver, ligesom disse, at elske det Hjem, hvor Eders Vugge stod, og høit at holde i Ære dem, som have gjort saa store Opoffrelser for Eder; bidrager til at udbrede Kundskaber i den hæderlige Bondestand, men hovmoder Eder ikke af Eders Viden: kort, vær altid til Prydelse for Eders Stand, aldrig til Forargelse. Alle gaae De ud til Livets Kamp, men de ydre Kaar ere forskjellige; Adskillige af Dem ville maaskee allerede tidlig føle Livets Alvor igjennem Savn og Sorger for det daglige Brød, ligesom han lige fra sin Indtrædelse paa den akademiske Bane maatte kæmpe med saadanne Sorger; men han lod sig aldrig bøie eller forstyrre deraf; og gid det maatte siges om Dem, hvad der er sagt om ham: „han var lykkelig midt i sin Fattigdom, lykkelig som Faa;

han vidste hvad han vilde, og Gud havde givet ham Evner til at kunne“. Andre af Dem ville kunne leve frie for Næringssorger eller endog maaskee have fuldt op af ydre Goder: og for dem gjelder det endnu mere at holde sig opreiste i Livets Kamp, at ikke Fristelser skulle forlokke dem, at ikke Livets Lyst skal rive dem med sig og drage dem bort fra Arbeide til det, som kan fordærve Sjælen. Alle behøve De Kraft til at modstaae Verden og dens Idrætter, og denne Kraft ville De kunne erhverve Dem igjennem Arbeide og Alvor og Selvfornægteelse, naar De blot ikke stole paa Dem selv og Deres Forstands Kløgt, men søge Herren baade i gode og i onde Dage, ihukommende Apostelens Ord: „Øv Dig selv til Gudfrygtighed; thi Gudfrygtighed er nyttig til alle Ting; den har Forjættelse for det Liv, som er, og for det, som kommer“. Guds Naade og Bistand være med Dem i alle Dage! Farvel!

Jeg gaaer nu over til at bekjendtgjøre Skoleexamins Udfald og Translocationen o. s. v.

Skolenyt.

Ombygningen m. m.

Når gamle elever betragter deres skole fra Jernbanegade (med parkeringsplads), vil de sikkert mene, at alt må være, som da de forlod den. Dog vil den skarptskuede opdage, at legepladsen nu er dækket med asfalt overalt. Det synes uforståeligt, hvor man har gjort af de ikke få hundred tusind kroner, som staten har bevilget; facaden mod gården er den samme. Er man først kommet ind gennem indgangsdøren og ser sig om, dukker nye træk frem: ved begge sider af trappen til 1. sal er der nu nedgang til kæderetagen; gangens knirkende og særpræget »duftende« brædder er afløst af egeparket (som også findes i nogle klasseokaler), og selve gangen er blevet længere, idet den nu er 62 m; forlængelsen skydes, at hjørnerne

mellem fløjene er fyldt ud, hvad der har givet 4 nye, meget velkomne lokaler, 2 fornedet og 2 foroven. Skolen har nu 460 elever; oprindeligt var den beregnet til 250 disciple, og fagklasser tænkte man ikke meget på den gang; nutiden stiller store og mangeartede krav.

I stueetagen leder man forgæves efter rektors kontor. Hvor man tidligere henvendte sig, residerer nu inspektør og regnskabsfører. Rektor Høeg, der mange gange har udtalt, at han på sit kontor følte sig uden for skolens og navnlig for skolegårdens liv, er nu så temmelig in mediis rebus; rektor er herefter at træffe i det gamle lærerværelse, der har fået et helt nyt og særdeles tiltalende udseende; det kan nævnes, at man ikke længere behøver at lytte anspændt på opfordring til at træde nærmere; et moderne system med »skrift på væggen«
adviserer audienssøgende.

Vil man hilse på sine gamle lærere (som meget gerne ser tidligere elever), må man gå til den sydlige del af 1. sal; det nye lærerværelse overrasker ved sit store gulvareal. Det tilrådes dog, at man venter med at aflægge visit, da inventaret — forhåbentlig — udskiftes i løbet af nogle måneder.

Iøvrigt er der sket så meget på 1. sal, at man bør se det hele i stedet for at læse om det. Eet skal omtales: solennitetssalen. I marts 1952 var der indvielsesfest med daværende undervisningsminister professor Flemming Hvidberg, som hovedtaler; man festede for den nye opvarmning og den restaurerede solennitetssal; denne sidste har fået sit pragtfulde loft tilbage med de gamle klare farver, og der er kommet egeparket, så at man nu kan danse uden at risikere ubehageligheder fra brædderne, der, vil man huske, lå på den gale led. Der er også kommet nye, smukke lysekroner.

Det er måske på sin plads her at forklare, hvordan ombygningen kom i gang. Varmeværket, som efter sigende var forældet, da det blev taget i brug i 1894, havde i sin næsten 50-årige levetid kostet staten mange penge og voldt skolen mange kvaler; i februar 1951 var et par af kalorifererne uhjælpelig slidt op, hvilket medførte, at solennitetssalen og et klasseværelse var uden varme. Efter lange overvejelser og ved et lykkeligt sammentræf af begivenheder gik det sådan, at skolen kunne få installeret fjernvarme; men så måtte der også radiatorer og alt det andet til. Hvad det førte med sig af støv og

støj, kan man sikkert ikke tænke sig, og det har været svært at holde undervisningen i gang — NB er svært, for der er stadig mange håndværkere på skolen, og det er nu på 3. år!

Går man fra korridoren i stueetagen ned i kælderregionerne, er man i et helt nyt land; intet er som før; drengene får praktiske lokaler, hvor de kan klæde om til gymnastik, bade, få deres håndklæder etc. opbevaret, og der bliver sløjdlokale (undervisningen i dette fag har været suspenderet siden februar); der skal, håber man, også indrettes fysik- og kemiklasse for mellemskolen. Fra kælderetagen er der opgang til drengenes gymnastiksal, hvor meget er moderniseret. I underetagen har boginspektoren sit kontor og lager; endvidere er der lægeværelse. Pedelboligen med den fugt og tristhed er væk. Nu bor pedellen lyst, nemlig på loftsetagen. Her finder man også et højt usædvanligt sanglokale, kaldet »stalden« på grund af det meget træværk. På varme dage er der behageligt på de 2 store altaner over de nye altaner over de nye tilbygninger.

Pigerne har nu endelig fået deres gennem mange år tiltrængte gymnastiksal, nemlig i en særskilt bygning bag hovedfløjen, mod frk. Hørücks skole.

Herefter kan al undervisning foregå på selve skolen bortset fra 3. mellem-pigernes særlige fag: kvindelig husgerning; Odense kommune har elskværdigt tilladt, at disse piger benytter skolekøkkenet på Jernbanegades skole.

Udover det her nævnte er der planer om en langt bedre udnyttelse af loftsetagen, til et par klasseværelser, større sangklasse og håndgerningslokale. Tegningerne er udarbejdet og beror hos de høje myndigheder.

Translokationsdagen.

En begivenhed, som skolens gamle elever ofte mindes, er translokationen. Desværre, på en måde, kan denne højtidelighed ikke holdes på skolen mere, da alle rammer er sprængt; man har i tidens løb haft den på Industripalæet, Odense Teater og senest i den store sal på Fyns Forsamlingshus. Dimittendernes tal er stærkt stigende; jfr. antallet på de gamle, guldene fotografier, og se hærskarerne fra de senere år; 1954 kunne opvise 67 studenter. Et ret nyt og meget tiltalende træk er jubilarenes nærvær; der er 25 års, 35 års, ja, endog 40 års jubilarer, som hylder deres skole med taler og glæder dens elever med legatsummer.

I år talte provst Holmegaard, Slagelse, for 40 års holdet og lektor Kelstrup, Birkerød, for dem, der gik ud for 25 år siden. Ved translokationen er der også det nye, at de elever, der på tilfredsstillende vis har besvaret de i årets løb stillede prisopgaver, bliver kaldt frem og får deres belønning, en beskeden sum, som udredes af Kathedralskolens Venner (herom senere).

Skovturene.

Skovturene, hvis popularitet næsten altid har været stor (årsagen er let forklarlig) er nu genoptaget efter nogle års pause. I fjor var der en meget vellykket tur til Turø; i år var Kongebroskoven målet. Ved udflugterne har elevrådet ansvaret for en del af arrangementerne.

Kollegiet.

Efter mange års udmærket og påskønnet arbejde forlod hr. Opager skolen pr. 31. december 1953; det skete på meget stilfærdig måde, netop som det er karakteristisk for denne mand. Nævnes kan det, at adjunkt Knud Mortensen, gammel elev fra skolen, er kommet fra Maribo; også adjunkterne Jørgen Øhlenschläger og Jens Bertelsen er nye i forsamlingen.

Legater m. m.

Kathedralskolens Venner er nævnt før; det er en nyttig institution, der yder økonomisk støtte i en række tilfælde, som falder uden for de mange konti, skolens regnskab omfatter.

Legaternes antal stiger; nyt er mag. scient. Poul Helweg Jespersens mindelegat, lige oprettet er overlærer Karl Schmidts mindelegat, hvis stifter er vinhandler, konsul Th. Andersen.

O.K.-legatet, der må karakteriseres som værdifast, idet kapitalen stadig forøges, nærmer sig nu de 18.000 kr.

Det vil ses, at meget ændres, externt som internt; alligevel vil sikkert den gamle elev, der besøger Odense Kathedralskole, straks ved sin indtræden i bygningen føle sig »hjemme«, når han blot mindes et kendt udsagn af en gammel romer.

G. H.

Mogens Raffenberg

Mogens Fürst Raffenberg, som blev student fra Odense Katedralskole i 1910, døde den 27. juni d. å.

Han var min klassekammerat i den nysproglige afdeling fra 1907—10. Uden at kunne sige, at jeg dengang stod ham personligt nær, mindes jeg ham som en opvakt og dygtig elev, kvik i sin optræden og vellidt af lærere og kammerater.

Senere lærte jeg ham bedre at kende. Den ydre anledning hertil var, at han, der havde bestalling som overretssagfører, blev knyttet til Grosserer-Socitetets Komité først som sekretær og senere som generalsekretær, medens jeg i en årrække varetog et hverv som juridisk sekretær for Provinshandelskammeret. Dette gav anledning til mange samtaler og forhandlinger, hvorunder jeg fik stor respekt for hans indsigt og dygtighed, som var højst værdsat i Komiteen. Jeg kom gennem denne forbindelse også til at sætte stor pris på hans personlige egenskaber, og der opstod, tror jeg at turde sige, et personligt venskabsforhold mellem os.

Mogens Raffenberg's væsen frembød en ejendommelig blanding af sans for traditioner og former og en vis respektløshed overfor begivenheder og personer, som han anså for overvurderede. En samtale med ham var inciterende. Han lagde ikke skjul på sine meninger, havde megen livsklogskab og evne til at hævde en personlig opfattelse både i og udenfor sin gerning.

Megen forbindelse med kammeraterne fra skolen havde han vistnok ikke. Muligvis var jeg den, han oftest mødte og talte med. Det er et stort savn for mig, at Mogens Raffenberg er gået bort, og vemodigt for alle hans gamle kammerater.

Poul Andersen.

* * *

Retsformand Ryyd

Umiddelbart før bladets trykning meddeles det, at Odenseaner-Samfundets formand fra 1934—50, retsformand Peter Ryyd, er afdøet ved døden den 9. oktober.

I næste nummer af tidsskriftet vil der komme en omtale af retsformand Ryyd's virke.

Foreningsmeddelelser

Odenseaner-Samfundet afholdt ordinær generalforsamling på Grand Hotel i Odense lørdag den 22. maj 1954. Fra København var kommet ca. 25 medlemmer, medens Odense og nærmere omegn var repræsenteret ved ca. 30 medlemmer; da formanden var syg, ledede næstformanden, fhv. justitsminister, civildommer Harald Petersen, besøget i Odense. Aftenens dirigent var overretssagfører H. V. Berg (1904), således at generalforsamlingens ledelse var i de bedste hænder.

Beretning og regnskab blev godkendt, og valgene til bestyrelsen var genvalgt; da kontorchef Valdemar Jensen (1900) ønskede at fratræde som revisor, nyvalgtes den hidtidige suppleant, direktør Th. Enrum (1911), medens lektor Holger Jensen (1920) blev genvalgt. Revisorsuppleanter blev universitetskasserer Haugsted (1902) og overtoldinspektør Jørgen Andersen (1910).

Dagen i Odense var iøvrigt præget af travlhed, idet enkelte medlemmer startede kl. 8 ved morgensangen på skolen og blev modtaget af rektor Høeg. Om formiddagen mødtes vi ved Thomas B. Thrige's fabriker og havde en interessant rundgang under elskværdig ledelse af direktører og ingeniører; senere var vi gæster ved en frokost i »Skoven«, hvor civildommer Harald Petersen talte for »Thrige«, medens direktør Lund talte for »Odenseaner-Samfundet«. Arrangementet var storslået og særdeles vellykket, og vort samfund er Thomas B. Thrige og ekspeditionssekretær E. Stampe Frølich megen tak skyldig herfor.

Derefter mødtes vi på vor gamle skole kl. 18, hvor rektor Høeg havde ønsket at vise os alt det nye, der sker på skolen; vi er rektor taknemmelige for den smukke modtagelse.

Efter generalforsamlingen var der souper, og her talte næstformanden for skolen og dens leder, hvorefter rektor Høeg talte for »Odenseaner-Samfundet«. Desuden blev der sunget en sang skrevet til lejligheden af vort æresmedlem, læge Vilhelm Balslev, som vi havde den glæde at se iblandt os. Endelig afsang vi de gamle translokationssange, og det blev sent, inden vi afsluttede den vellykkede dag.

Bestyrelsen har konstitueret sig med genvalg af formand, næstformand, kasserer og sekretær; dette skete ved det 100. bestyrelsesmøde i »Odenseaner-Samfundet«s historie.

* * *

Ved rektor Høegs elskværdige mellemkomst fik redaktøren under besøget i Odense kontakt med lektor Gunnar Hansen (1922), der selv er student fra Katedralskolen; lektor Hansen har lovet at forsyne bladet med »Skolenyt«, og vi har den glæde allerede i dette nummer at bringe et bidrag.

Odenseaner-Samfundets

Driftsregnskab for året 1953.

Indtægter:

Medlemskontingent	1.808,00
Bidrag til bogfonden	110,00
Renter af bank- og girokonti	32,81
Indgået ved generalforsamling	234,00
Indgået ved rusfesten	585,00
Indgået ved bladsalg	2,00
	<u>Kr. 2.771,81</u>

Udgifter:

Boggaver til dimittender	99,50
Tryksager, kuverter, porto m. v.	427,25
Sekretærens kontorarbejde	100,00
Trykning af Odenseaner-Samfundets tidsskrift	348,00
Kraks Vejviser	40,00
Haandværkerforeningen for generalfor- samling	339,90
Haandværkerforeningen for rusfesten..	1.053,80
Driftsoverskud	317,10
Tilskud til Jubilæumsfondet	46,26
	<u>Kr. 2.771,81</u>

Formueregnskab for året 1953.

Formue pr. 1. januar 1953	1.885,67
+ driftsoverskud	317,10
Formue pr. 31. december 1953	<u>Kr. 2.202,77</u>
der forefindes således:	
Kontant kassebeholdning ...	622,41
Girokonto	188,61
Den sjællandske Bondestands Sparekasse: E.E. 12342	1.391,75
	<u>2.202,77</u>

Formueregnskab for jubilæumsfonden for året 1953.

Formue pr. 1. januar 1953	10.676,82
Tilgået i årets løb:	
Renter af sparekasseindestående	18,74
Obligationsrenter	535,00
Tilskud ifølge driftsregnskab	46,26
	<u>11.276,82</u>
Fragået i årets løb:	
Legat	600,00
Formue pr. 31. december 1963	<u>Kr. 10.676,82</u>

der forefindes således:

4½% Jydsk Husmandskreditforening, 3. afd. nom. 1.000 kr.	820,00
4½% Fyens Grundejerkreditforening, 12. s., 3. afd., nom. 4.00 kr.	3.970,00
5% Husmændenes Hypotekforening II, nom. 1.000 kr.	810,00
5% Østifternes Landhypotekforen., 5. s., nom. 4.000 kr.	3.600,00
5% Østifternes Kreditforening, 15. s. II, nom. 1.000 kr.	891,34
Den sjællandske Bondestands Spare- kasse G.G. 19551 b	147,42
5% Østifternes Hypotekforening, 5. s., nom. 500 kr.	438,06
	<u>Kr. 10.676,82</u>

Formueregnskab for bogfonden for året 1953.

Aktiver pr. 1. jan. og pr. 31. decbr. 1953.

5% Kreditforening for industrielle ejen- domme, 2. serie	<u>Kr. 200,00</u>
---	-------------------

Formueregnskab for jubilarenes fond for året 1953.

Formue pr. 1. januar 1953	2.435,50
Tilgået i årets løb:	
Renter af sparekasseindest... ..	8,89
Obligationsrenter	100,00
Formue pr. 31. december 1953	<u>Kr. 2.544,49</u>
der forefindes således:	
5% Østifternes hypotekfor- ening, 5. s., nom. 2.000 kr. ..	1.796,80
Den sjællandske Bondestands Sparekasse: G.G. 16007	309,63
5% Østifternes Hypotekfor- ening, 5. s., nom. 500 kr. ..	438,06
	<u>2.544,49</u>